

KÖZÉPKORI EGYETEMES TÖRTÉNELEM SZEMINÁRIUM

Kurzuskód: BTTR721OMA

Időpont: Szerda 10:00

Helyszín: Főépület 16/2. terem

Oktató: Árvai Tünde, adjunktus (arvai.tunde@arts.unideb.hu)

2026/2027. tanév I. félév

A kurzus teljesítésének feltételei

- aktív órai jelenlét, maximum három hiányzás (jelzés emailben)
- 15 perces prezentációval kísért előadás tartása a választott témából (forráselemzés beépítésével, min. 3 kérdés)
- zárthelyi dolgozat mindkét részének minimum elégségesre teljesítése
- vállalt lexikai tételek és esszé kidolgozása **2026. november 29-ig**

Szeptember 9. A kurzus teljesítési feltételeinek ismertetése. Tematika összeállítása. Referátumtémák kiválasztása.

Szeptember 16. Az iszlám vallás – Az arab hódítás – Az arab tudomány

Referátum: A Korán. Forrás: A [Korán](#)

Referátum: az arab orvostudomány jeles képviselői. Forrás: Avicenna: Kánon

Szeptember 23. Nagy Károly és birodalma – A Karoling reneszánsz

Referátum: Nagy Károly műveltsége Forrás: Einhard: Vita Caroli Magni

Referátum: Nagy Károly „munkatársai”

Szeptember 30. A lovagok világa – A keresztes háborúk, lovagrendek

Referátum: Anna Komnéné és műve. Forrás: Alexias.

Referátum: A lovagrendek. Forrás: rendszabályzat

Referátum: A Mennyei Királyság című film felhasználhatósága történelem órán

Október 7. Élet a középkori városban – Kiváltságok – A céhek jelentősége

Referátum: A céhek, jelentőségük a városi életben. Forrás: [A frankfurti posztócéh szabályainak elemzése](#)

Referátum: A középkori város. Forrás: [városi szabályrendeletek](#)

Október 14. A katolikus egyház kihívásai – Eretnekség – Inkvizíció

Referátum: a bogumil eretnekség.

Referátum: a domonkos rend és az Inkvizíció

Október 21. ŐSZI SZÜNET

Október 28. A késő középkor válságai – A fekete halál

Referátum: a nagy pestisjárvány. Forrás: [szemelvények](#)

Referátum: orvoslás, higiénia

November 4. Az érett középkor kultúrája – Egyetemi élet – Képzletvilág: hősök

Referátum: A középkori egyetemek szervezeti felépítése és tananyagrendszere. Forrás: a párizsi egyetem statútuma

Referátum: Középkori hősök: Roland, Arthur, Robin Hood

November 11. Mindennapi élet: Házasság – Házasélet – Női szerepek

Referátum: a házasság intézménye

Referátum: szexualitás, szexuális bűncselekmények

Referátum: női szerepek a társadalomban

November 18. Mindennapi élet: táplálkozás, öltözködés

Referátum: egy régió táplálékai, tilalmak és a terített asztal

Referátum: a női divat változásai

Referátum: a test megváltoztatása

November 25. Az óra elmarad. Beadandó feladat elkészítése.

December 2. Zárthelyi dolgozat

December 9. Félév értékelése, javítások, jegyosztás.

Választható óratémák

(minden hallgató 5 témát csillagozhat meg, a legtöbb szavazatot kapott 9 téma fogja alkotni a kurzus anyagát)

1. Attila, hun király és birodalma – A germán népvándorlás
2. Az iszlám vallás – Az arab hódítás – Az arab tudomány
3. Nagy Károly és birodalma – A Karoling reneszánsz
4. Európa kereszténnyé válik – Híres térítők – Első szerzetesrendek
5. A parasztság világa – Technikai, gazdasági átalakulások
6. A nemesek világa – A hűbériség jellemzői
7. A lovagok világa – A keresztes háborúk, lovagrendek
8. Élet a középkori városban – Kiváltságok – A céhek jelentősége
9. A katolikus egyház kihívásai – Eretnekség – Inkvizíció
10. A népi vallásosság jellegzetességei – Zarándokok, zarándokhelyek
11. A késő középkor válságai – A fekete halál
12. Az érett középkor kultúrája – Egyetemi élet – Képzeletvilág: hősök
13. Mindennapi élet: Házasság – Házaselet – Női szerepek
14. Mindennapi élet: táplálkozás, öltözködés

Kötelező irodalom

Angi János–Bárany Attila–Orosz István–Papp Imre–Pósán László: [Európa a korai középkorban \(3–11. század\)](#). Debrecen, 1997.

Angi János–Barta János–Bárany Attila–Orosz István–Papp Imre–Pósán László: [Európa Az érett és kései középkorban \(11–15. század\)](#). Debrecen, 2001.

Katus László: [A középkor története](#). Bp., 2000. / Európa története a középkorban. Pécs, 2014.

Klaniczay Gábor szerk.: [Európa ezer éve I–II](#). Bp., 2004.

Sz. Jónás Ilona: [Középkori egyetemes történeti szöveggyűjtemény](#). Bp., 1999.

Ajánlott irodalom a referátumok elkészítéséhez

1. Attila, hun király és birodalma – A germán népvándorlás

Bóna István: A hunok és nagy királyaik. Bp., 1993.

Bóna István: Attila: Valóság és mitikus torzkép. Rubicon 1999/9-10. sz. 16–22.

2. Az iszlám vallás – Az arab hódítás – Az arab tudomány

Francis Robinson: Az iszlám világ atlasza. Bp., 1996.

Magyar László András: [Az arab orvostudomány](#). Iskolakultúra 2000/6–7. 69–80.

Simon Róbert: A Korán világa. Bp., 1987.

Kutasi Zsuzsanna: [Avicenna: vérvétel vagy vérleengedés? Tanulmány egy középkori arab orvosi eljárásról, amely tartalmazza a Kánon első könyve egy fejezetének fordítását](#). Kaleidoscope 2021/3. 1–19.

Kutasi Zsuzsanna: [A középkori arab orvoslás alapjai: A vérrendszerek Avicenna leírásában a Kánon első könyvéből egy részlet fordításával](#). Kaleidoscope 2021/22.

3. Nagy Károly és birodalma – A Karoling reneszánsz

Einhard: [Nagy Károly császár élete](#). Ford. Gyurkovics Zoltán.

Papp Imre: Nagy Károly és kora. Debrecen, 1997.

Sághy Marianne: [Nagy Károly. Élet–mű–örökség](#). Rubicon 2015/12. 4–21.

Adamik Tamás: Latin irodalom a kora középkorban 6-8. század. Bp., 2014.

4. Európa kereszténnyé válik – Híres térítők – Első szerzetesrendek

Szeghő Patrik: Szent Patrik napján mindenki ír ([Újkor.hu](#))

Belucz Mónika Szent Patrikkal kapcsolatos [tanulmányai](#)

Nagy Szent Gergely: Szent Benedek élete. Ford.: Rados Tamás OSB és Szabó Flóris OSB. Bp., 1993.

Szent Benedek regulája. Ford. Söveges Dávid. Több kiadás.

5. A parasztság világa – Technikai, gazdasági átalakulások

Endrei Valter: A középkor technikai forradalma. Bp., 1978.

6. A nemesek világa – A hűbériség jellemzői

Bloch, Marc: A feudális társadalom. Ford. Sujtó László. Bp., 2002.

T. Beech, George: A hűbérúr–dependens (vazallus) viszony: esettanulmány Aquitániából, 1030 körül. Aetas 2000/3. 36–61.

Bónis Péter: [A Libri Feudorum és a hűbéri szerződés](#). Jura 2024/3. 20–28.

7. A lovagok világa

Függ Zsolt Péter: Az első keresztes háború egy bizánci hercegnő szemével: "...hogyan az Ő sírja ismét dicsőségben ragyogjon...": 1–. rész. In: [Belvedere Meridionale](#), (15) 5–8. pp. [101–112](#). (2003), (16) 1–2. pp. [81–97](#). (2004)

8. Élet a középkori városban – Kiváltságok – A céhek jelentősége

Soly, Hugo: [The Political Economy of European Craft Guilds: Power Relations and Economic Strategies of Merchants and Master Artisans in the Medieval and Early Modern Textile Industries](#). IRSH 53 (2008) 45–71.

9. A katolikus egyház kihívásai – Eretnekség – Inkvizíció

Klaniczay Gábor: A civilizáció peremén. Bp., 1990.

Kulcsár Zsuzsanna: Eretnekmozgalmak. Bp., 1963.

Sághy Marianne: A katharok. Rubicon 2006/5–6.

Emmanuel Le Roy Ladurie: Montaillou. Egy okszitán falu életrajza (1294–1324). Ford. Jászay Gabriella. Bp., 1997.

Guy Bedouille O. P.: Szent Domonkos. Az ige kegyelme. Bp., 2011.

10. A népi vallásosság jellegzetességei – Zarándokok, zarándokhelyek

Fedeles Tamás: [Isten nevében utazunk. Zarándokok, búcsújárás, kegyhelyek a középkorban](#). Pécs, 2015.

Csukovits Enikő: [Középkori magyar zarándokok](#). Bp., 2003.

11. A késő középkor válságai – A fekete halál

Czeferner Dóra, Fedeles Tamás (szerk.): Dögvészkalauz. Járványok és gyógyításuk története az ókortól napjainkig. Pécs, 2021.

12. Az érett középkor kultúrája – Egyetemi élet – Képzletvilág: hősök

Le Goff, Jacques: [Középkori hősök és csodák](#). Bp., 2012.

13. Mindennapi élet: Házasság – Házasélet – Női szerepek

Shahar, Shulamith: [A negyedik rend. Nők a középkorban](#). Bp., 2004.

Duby, Georges: A nő a középkorban. Bp., 2000.

Kulcsár Zsuzsanna: A középkori élet. Bp., 1964.

Pósán László: Mindennapi élet a középkortól a felvilágosodás koráig II. Debrecen, 2026.

14. Mindennapi élet: táplálkozás, öltözködés, a test megváltoztatása

Pósán László: [Mindennapi élet a középkortól a felvilágosodás koráig I](#). Debrecen, 2023.

Pósán László: Mindennapi élet a középkortól a felvilágosodás koráig II. Debrecen, 2026.

Kulcsár Zsuzsanna: A középkori élet. Bp., 1964.

Kapcsolódó NAT-KET követelmények

Hódító birodalmak

Fogalmak: iszlám, Korán, kalifa.

Személyek: Mohamed, Nagy Károly

Kronológia: 476 a Nyugatrómai Birodalom bukása, 622 Mohamed Medinába költözése, 732 a poitiers-i csata.

Topográfia: Konstantinápoly, Bizánci Birodalom, Mekka, Poitiers, Frank Birodalom

Az Arab Birodalom és az iszlám

Mohamed tanításai és a Korán.

Az iszlám kultúra jellegzetességei.

Az Arab Birodalom és az arab hódítás.

Az arab hódítás feltartóztatása Európában: Poitiers, Bizánc.

A középkori Európa

A hierarchikus világkép.

Éhínségek, járványok, felkelések.

Fogalmak: uradalom, földesúr, majorság, jobbágy, robot, kiváltság, rend, pápa, érsek, cölibátus, szerzetes, bencés rend, ferences rend, eretnek, inkvizíció, kolostor, katolikus, szent, kódex, lovag, nemes, feudalizmus, hűbériség, király, rendi monarchia, keresztes hadjáratok, polgár, céh.

Kronológia: 476–1492 a középkor, 1054 az egyházszakadás, 1347 a nagy pestisjárvány.

Topográfia: Egyházi Állam, Anglia, Franciaország, levantei kereskedelmi hálózat, Velence, Firenze, Hanza kereskedelmi hálózat, Szentföld.

A középkor társadalmi, gazdasági, vallási és kulturális jellemzőinek bemutatása.

A társadalmi csoportok közötti jogi különbségek azonosítása.

A középkor társadalmi berendezkedése és a rendi szemlélet értelmezése.

Kultúra és oktatás, a középkori egyetemek.

Az eretnekség.

Az egyház szerepének áttekintése a középkori Európában.

A középkori kolostori élet bemutatása képi vagy szöveges források segítségével.

A nemesi rend

Az uralkodói hatalom és korlátai (hűbériség, rendiség).

Lovagi eszmény és lovagi kultúra.

A keresztes hadjáratok eszméje.

A polgárok világa

A középkori város és lakói.

A városok életének bemutatása képek, ábrák és szöveges források alapján

A város kiváltságai (magyar példák alapján).

A céhek működésének jellemzése források alapján.